

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้าน สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

สุรจิต วรรณวล¹, ทมลา บุญกาญจน์², ชนิดา มิตรานันท์³

^{1,2,3}สาขาวิชาการศึกษาศิลปะพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

E-mail: ¹waewwannuan@gmail.com, ²tamalaatsatit@gmail.com, ³chanidam@g.swu.ac.th

Received: August 27, 2020

Revised: January 10, 2021

Accepted: February 22, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการทำงานกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาซึ่งเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระหว่าง 0.80–1.00 และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ในปัจจุบันสถานศึกษายังไม่มีหลักสูตรสำหรับการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและครูผู้สอนไม่มีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องในการให้เด็กพึ่งพาตนเองได้นั้นอยู่ในระดับมาก และการหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่ครอบคลุมทักษะการทำงานบ้านที่สำคัญ ได้แก่ ทำความสะอาดบ้าน ประุงอาหาร ล้างภาชนะ ซักผ้า และล้างห้องน้ำ 2) การสร้างหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มี 4 องค์ประกอบ คือ (1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (2) เนื้อหาสาระ (3) การจัดการเรียนรู้ และ (4) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินหลักสูตรด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, ทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้าน, เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

The Development of a Curriculum to Enhance Independent Living Skills in Home for Children with Intellectual Disabilities

Suranchit Wannuan¹, Tamala Boonyakarn², Chanida Mitranun³

^{1,2,3}Special Education Development Center, Faculty of Education Srinakharinwirot University

E-mail: ¹waewwannuan@gmail.com, ²tamalaatsatit@gmail.com, ³chanidam@g.swu.ac.th

Received: August 27, 2020

Revised: January 10, 2021

Accepted: February 22, 2021

Abstract

The purpose of this research was to develop a curriculum for enhancing independent living skills in home for children with intellectual disabilities. The target group are experts with specific experience working with children with intellectual disabilities and selected by purposive sampling. The data collection tools namely, the focus group recording form with content validity between 0.80 - 1.00 and in-depth interview with content validity equal to 1.00. The data analysis used content analysis method. The results of the research are as follows ; 1) At present, schools do not have specific curriculum concerning the enhancement of independent living skills in home for children with intellectual disabilities. In addition, teachers do not have guidelines for organizing learning activities. Expectations of persons concerned are in the high level, namely, children are able to help themselves. Moreover, to develop the curriculum that covers important house chores, such as cleaning the house, cooking, cleaning the container, laundry and cleaning a bathroom, guidelines should be introduced. 2) Developing the curriculum for enhancing independent living skills in home for children with intellectual disabilities has 4 components ; (1) the purpose of curriculum, (2) the contents, (3) learning management, and (4) measurement and evaluation. The results of curriculum assessment in utility, feasibility and appropriateness are in the highest level while accuracy is in high level.

Keywords: The development of a curriculum, Independent living skills in home, Children with intellectual disabilities

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาวะบกพร่องทางสติปัญญาเป็นกลุ่มของความผิดปกติทางพัฒนาการและพฤติกรรมที่พบว่ามีจำนวนมากขึ้น และจัดเป็นเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประเภทหนึ่ง ซึ่งมีระดับเขาวนปัญญาต่ำกว่า 70 มีพฤติกรรม การปรับตนบกพร่องใน 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ทักษะด้านความคิดรวบยอด
- 2) ทักษะด้านสังคม และ
- 3) ทักษะด้านการปฏิบัติ

โดยเด็กจะแสดงอาการในช่วงที่สมองมีการพัฒนาคืออายุแรกเกิด - 18 ปี (American Psychiatric Association, 2013, p. 37; American Association on Intellectual and Developmental Disabilities, 2017, p.33-36) พฤติกรรมการปรับตนเป็นความสามารถในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันทั่วไป ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนควรเป็นรูปธรรมและมีแนวทางปฏิบัติในทักษะการปรับตัวที่ชัดเจนเพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถเรียนรู้ที่จะดูแลตัวเอง ซึ่งทักษะการปรับตัวนี้หากได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมจะช่วยให้พวกเขามีอิสระในการดำเนินชีวิต (Bright Hub Education, 2010, p.1)

การดำรงชีวิตอิสระเป็นทักษะที่บุคคลต้องการมีในชีวิตประจำวันเพื่อใช้ชีวิตอย่างอิสระ รวมไปถึงทักษะการดูแลตนเองและการจัดการงานบ้าน เป็นกระบวนการที่เริ่มต้นตั้งแต่แรกเกิดและต่อเนื่องไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งออกแบบมาเพื่อช่วยผู้ที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ในการเข้าถึงทักษะการปรับตัวที่จำเป็นในการประสบความสำเร็จในเรื่องของการจัดการชีวิตในบ้านและชุมชน โดยพบว่าเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษยากที่จะปฏิบัติทักษะ

เหล่านี้ด้วยเหตุผลหลายประการโดยเฉพาะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาซึ่งมีพฤติกรรมบกพร่องในด้านทักษะการปฏิบัติ (Practical domain) อาทิ ทักษะการทำงานบ้าน ซึ่งเป็นทักษะย่อยของทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านประกอบด้วย 1) การทำความสะอาดบ้าน 2) การจัดเตรียมและปรุงอาหาร 3) การทำความสะอาดภาชนะ 4) การซักและจัดเก็บเสื้อผ้า และ 5) การทำความสะอาดเครื่องใช้ในครัวเรือน (Wehman & Kregel, 2020, p.185-201) จำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนทุกอายุแต่ให้เน้นเรื่องการนำไปใช้ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เน้นให้จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับอายุจริงของผู้เรียน

ดังนั้น ครู ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล จำเป็นที่จะต้องร่วมกันเสริมสร้างทักษะเหล่านี้ให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระในบ้านของตนเอง อนึ่ง การเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความจำเป็น (Bouck, 2010, p.1093) เพื่อใช้ในการปรับตัวอยู่ร่วมกับครอบครัว และเตรียมตัวเพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่นในชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีความบกพร่องในระดับปานกลางถึงรุนแรง (Dollar *et al.*, 2012, p.189) แต่มีข้อค้นพบว่ามีการทำหลักสูตรการสอนทักษะการดำรงชีวิตประจำวันน้อย และพบข้อเสนอแนะว่าสถานศึกษาควรจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมที่สำคัญจำเป็นสำหรับผู้เรียนที่ควรได้รับการพัฒนา ก่อนจบจากโรงเรียน (Bouck, 2010, p.1093)

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในสถานศึกษาบางแห่งมีการแบ่งห้องเรียนตามทักษะซึ่งถือว่าผิดหลักการของการสอนเด็กที่มี

ความต้องการจำเป็นพิเศษ ครูมักจะสอนแบบแยกทักษะและสอนแยกเป็นรายบุคคล ทำให้การสอนงานนั้น ๆ มีเป้าหมายเพียงจุดประสงค์เดียว ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่มีความหมาย การสอนไม่เป็นธรรมชาติและไม่มีชีวิตชีวา ตลอดจนไม่เหมาะสมกับบริบทและอายุของเด็ก ทั้ง ๆ ที่ครูควรที่จะจัดห้องเรียนที่เอื้อต่อการสอนที่ได้หลาย ๆ จุดประสงค์ หรือตอบสนองหลาย ๆ ทักษะ โดยสร้างสถานการณ์ผ่านการเล่นและเด็กสนุก เพื่อให้เด็กมีความสุขกับการเรียนและสามารถนำไปใช้ได้จริงที่บ้านหรือชุมชน สถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ได้นำหลักสูตรการดำรงชีวิตไปใช้ บางแห่งจัดห้องเรียนตามทักษะพื้นฐานโดยไม่มีกิจกรรมบูรณาการที่สอดคล้องกับชีวิตจริง ครูไม่เข้าใจกระบวนการบูรณาการหลักสูตรและบูรณาการกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความยากลำบากต่อการเชื่อมโยงประสบการณ์ที่ได้จากห้องเรียนไปปฏิบัติในสถานที่ต่างกันออกไป (Special Education Bureau, 2015, p.2)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เนื่องจากเด็กมักประสบปัญหาในการพึ่งพาตนเองอย่างอิสระในบ้านของตนเอง ซึ่งผลของการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ความคาดหวังและแนวทางการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
2. เพื่อสร้างหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

นิยามศัพท์

ทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการทำงานบ้านในชีวิตประจำวันด้วยตนเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ประกอบด้วย 5 ทักษะย่อย คือ 1) การทำความสะอาดบ้าน 2) การปรุงอาหาร 3) การล้างภาชนะ 4) การซักผ้า และ 5) การทำความสะอาดห้องน้ำ ระดับความสามารถวัดจากการสังเกตและแปลค่าเป็นระดับคะแนน 5 ระดับ ได้แก่

0 หมายถึง ไม่ยอมทำหรือทำไม่ได้

1 หมายถึง ทำได้ โดยมีผู้ใหญ่ช่วยกระตุ้นเตือนทางกาย

2 หมายถึง ทำได้ โดยมีผู้ใหญ่ช่วยกระตุ้นเตือนด้วยท่าทาง

3 หมายถึง ทำได้ โดยมีผู้ใหญ่ช่วยกระตุ้นเตือนด้วยวาจา

4 หมายถึง ทำได้เอง

1) ทักษะการทำความสะอาดบ้าน หมายถึง ความสามารถในการเก็บสิ่งของเข้าที่ การเตรียมอุปกรณ์ การลงมือปิดหยากโย่ การปิดและเช็ด การกวาดพื้น และการถูพื้นบ้าน

อย่างเป็นขั้นตอน รวมทั้งการเก็บอุปกรณ์การ
ทำความสะอาดบ้านของเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางสติปัญญา

2) ทักษะการปรุงอาหาร หมายถึง
ความสามารถในการจัดเตรียมและประกอบ
อาหารง่าย ๆ ที่ตนชอบ ได้แก่ ไข่ดาวหรือไข่
เจียวอย่างเป็นขั้นตอน รวมทั้งการเก็บอุปกรณ์
การประกอบอาหารของเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางสติปัญญา

3) ทักษะการล้างภาชนะ หมายถึง
ความสามารถในการจัดเตรียมอุปกรณ์ การลง
มือล้างแก้วน้ำ การล้างช้อน การล้างถ้วยจานที่
ตนเองใช้ส่วนตัวอย่างเป็นขั้นตอน รวมทั้งการ
เก็บอุปกรณ์การล้างของเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางสติปัญญา

4) ทักษะการซักผ้า หมายถึง
ความสามารถในการคัดแยกเสื้อผ้า จัดเตรียม
อุปกรณ์ การลงมือซักและตากเสื้อผ้าที่ใส่แล้ว
ของตนเอง ด้วยวิธีการตามบริบทของ
ครอบครัว ได้แก่ การซักด้วยมือหรือการซัก
ด้วยเครื่องซักผ้าอย่างเป็นขั้นตอน รวมทั้งการ
เก็บอุปกรณ์การซักและตากของเด็กที่มีความ
บกพร่องทางสติปัญญา

5) ทักษะการทำความสะอาดห้องน้ำ
หมายถึง ความสามารถในการจัดเตรียม
อุปกรณ์ การลงมือล้างอุปกรณ์เครื่องใช้
ในห้องน้ำ ล้างส้วมตามบริบทของครอบครัว
ได้แก่ ส้วมแบบนั่งยองหรือส้วมแบบนั่งราบล้าง
ผนังห้องน้ำและล้างพื้นห้องน้ำ รวมทั้งการเก็บ
อุปกรณ์การล้างของเด็กที่มีความบกพร่องทาง
สติปัญญา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา
(Research and development) แบ่งเป็น 2
ระยะ ดังนี้

**ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ความ
คาดหวังและแนวทางการเสริมสร้างทักษะ
การดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มี
ความบกพร่องทางสติปัญญา**

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม
(Focus group) เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มี
ประสบการณ์ในการทำงานกับเด็กที่มีความ
บกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 8 คน เลือก
โดยวิธีการเจาะจง ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กที่มี
ความบกพร่องทางสติปัญญา ผู้เชี่ยวชาญด้าน
การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในศูนย์การศึกษา
พิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมบำบัด
ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารศูนย์การศึกษา
พิเศษ และผู้แทนจากองค์กรที่ทำงานเพื่อเด็กที่
มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยกำหนด
เกณฑ์ดังนี้

ผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทาง
สติปัญญา มีคุณสมบัติจบการศึกษาระดับ
ปริญญาโทขึ้นไปและมีประสบการณ์ในการ
เลี้ยงดูบุตรที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 13
ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเด็กที่มีความ
บกพร่องทางสติปัญญา จบการศึกษาในระดับ
ปริญญาโทขึ้นไปและมีประสบการณ์ในการ
สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 10 ปี
ขึ้นไป จำนวน 1 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนในศูนย์
การศึกษาพิเศษ มีคุณสมบัติจบการศึกษา
ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีประสบการณ์เป็นครู
ศูนย์การศึกษาพิเศษ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมบำบัด มี
คุณสมบัติจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป
ในด้านกิจกรรมบำบัดและมีประสบการณ์ใน

การทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา 10 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ มีคุณสมบัติจบการศึกษา ระดับปริญญาโทขึ้นไปมีประสบการณ์เป็นผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ 10 ปีขึ้นไป และได้รับรางวัลระดับชาติด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 2 คน

ผู้แทนจากองค์กรที่ทำงานเพื่อเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีคุณสมบัติจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีบุตรเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและเป็นสมาชิกขององค์กร 5 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ความคาดหวังและแนวทางการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้าน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และองค์ประกอบของทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

2. กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่ม 4 ประเด็น คือ 1) ความคิดเห็นที่มีต่อการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 2) สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 3) ความคาดหวังต่อการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และ 4) แนวทางการเสริมสร้างทักษะการ

ดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

3. นำประเด็นการสนทนากลุ่มเสนออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของประเด็นการสนทนากลุ่ม พร้อมทั้งดำเนินการจัดและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

4. จัดส่งประเด็นการสนทนากลุ่มไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ ด้านการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 คน ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความสมบูรณ์ของประเด็นการสนทนากลุ่มก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายและนำผลคะแนนที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC พบว่า ประเด็นคำถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขประเด็นการสนทนากลุ่มตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การรวบรวมข้อมูล

1. การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำหนังสือขออนุญาตการทำวิจัยในมนุษย์กับคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการ ฯ หมายเลขรับรอง SWUEC/E/G-171/2562 ณ วันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2563 และผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิ์ผู้เข้าร่วมการวิจัยโดยการอธิบายให้ได้รับทราบและเข้าใจกระบวนการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอนและแจ้งให้ทราบว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมการวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่ประการใด ข้อมูลส่วนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัยจะถูกเก็บรักษาไว้โดยไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นข้อมูลส่วนรวมโดยไม่สามารถระบุข้อมูลรายบุคคลได้

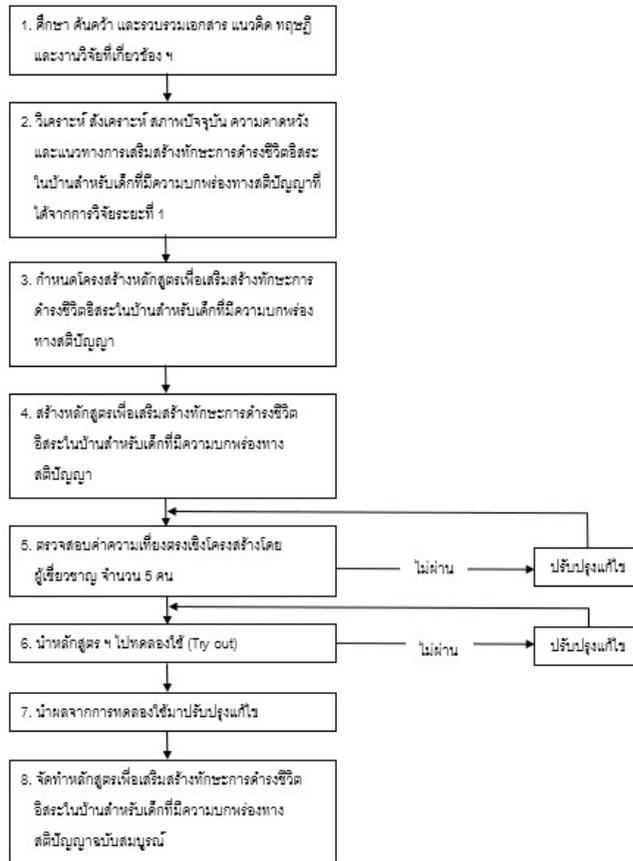
2. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทำจดหมายถึงผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 8 คน เพื่อขอความ

อนุเคราะห์เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่ม (Note taker) และจัดพิมพ์ข้อมูลผลการสนทนากลุ่มแล้วนำผลการสนทนากลุ่มส่งให้กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสนทนากลุ่มตรวจทานเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นที่กำหนดในแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยดำเนินการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามสภาพปัจจุบัน ความคาดหวังและแนวทางการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาแล้วนำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง

ระยะที่ 2 สร้างหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การสร้างหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีขั้นตอนการสร้าง ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1 ภาพประกอบขั้นตอนการสร้างหลักสุดรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการทำงานกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 8 คน เลือกโดยวิธีการเจาะจง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมบำบัด ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล และผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ มีคุณสมบัติจบการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการศึกษาพิเศษและมีประสบการณ์ในการสอนสาขาวิชาทางการศึกษาพิเศษ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จบการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไปและมีประสบการณ์ในการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 10 ปีขึ้นไป ดำรงตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมบำบัด มีคุณสมบัติจบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

ไปด้านกิจกรรมบำบัด และมีประสบการณ์ในการทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา 10 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน มีคุณสมบัติจบการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านหลักสูตรและการสอนมีประสบการณ์ในการทำงานทางการศึกษาพิเศษ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล มีคุณสมบัติจบการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการวัดผลประเมินผลมีประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน

ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ มีคุณสมบัติจบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปมีประสบการณ์เป็นผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ 10 ปีขึ้นไป และได้รับรางวัลระดับชาติด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ด้านความเหมาะสมและด้านความถูกต้อง ของ (ร่าง) หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ตามองค์ประกอบ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา องค์ประกอบ

ของหลักสูตร และมาตรฐานการประเมินหลักสูตร

2. กำหนดประเด็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก 6 ประเด็น คือ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์ 2) อรรถประโยชน์ของ (ร่าง) หลักสูตร ฯ 3) ความเป็นไปได้ ของ (ร่าง) หลักสูตร ฯ 4) ความเหมาะสม ของ (ร่าง) หลักสูตร ฯ 5) ความถูกต้อง ของ (ร่าง) หลักสูตร ฯ และ 6) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. นำประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเสนออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้งดำเนินการจัดและและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

4. จัดส่งประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้ง (ร่าง) หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ ด้านการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 คน ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความสมบูรณ์ของประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย และนำผลคะแนนที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC พบว่า ประเด็นคำถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การรวบรวมข้อมูล

1. การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่ม

เป้าหมาย ผู้วิจัยได้อธิบายให้กลุ่มเป้าหมาย รับทราบและเข้าใจกระบวนการดำเนินการวิจัย ทุกขั้นตอนและแจ้งให้ทราบว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมการวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่ประการใด ข้อมูลส่วนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัยจะถูกเก็บรักษาไว้โดยไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นข้อมูลส่วนรวมโดยไม่ระบุชื่อผู้รายบุคคล

2. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือ

เก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทำจดหมายถึงผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 8 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึกทางโทรศัพท์ เนื่องจากภายใต้สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นรายบุคคลตามวันเวลาที่นัดหมายในจดหมาย ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกทางโทรศัพท์ด้วยตนเอง โดยในช่วงเวลาของการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการจดบันทึกการสัมภาษณ์ และจัดพิมพ์ข้อมูลผลการสัมภาษณ์ แล้วนำผลการสัมภาษณ์ส่งให้กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ตรวจทานเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อาจจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่กำหนดในแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระ 3)

การจัดการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความคาดหวังและแนวทางการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบว่า ปัจจุบันสถานศึกษายังไม่มีหลักสูตรเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นการเฉพาะและครูผู้สอนไม่มีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ความคาดหวังต่อทางการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอยู่ในระดับมากเพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาพึ่งพาตนเองได้ดีขึ้นและสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว และแนวทางการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรพัฒนาหลักสูตรที่ครอบคลุมทักษะการทำงานบ้านที่สำคัญ ได้แก่ 1) ทำความสะอาดบ้าน 2) ปรงอาหาร 3) ล้างภาชนะ 4) ซักผ้า และ 5) ล้างห้องน้ำ ดังบทสัมภาษณ์ของนางสมใจ พอดี (นามสมมติ) (สัมภาษณ์วันที่ 22 มกราคม 2563) ว่า “จากประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเห็นว่าทักษะการทำงานบ้านเป็นเรื่องสำคัญ เด็กได้พึ่งพาตนเองก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ที่น้องมีกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกัน ผู้ปกครองมีหัวข้อในการพูดคุยกับลูกมากขึ้น” ด้านนางสมพิศ พอดี (นามสมมติ) (สัมภาษณ์วันที่ 22 มกราคม 2563) ได้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่า “เห็นด้วยที่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรได้เรียน

หลักสูตรที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ทั้งการกวาดบ้าน การทำอาหารง่าย ๆ ที่ตนเองชอบ ล้างถ้วยจานของตนเอง ซักผ้าหรือล้างห้องน้ำ โรงเรียนควรให้

2. ความสำคัญกับเรื่องนี้มากกว่าทักษะทางวิชาการ” และนางสมทรง พอเพียง (นามสมมติ) (สัมภาษณ์วันที่ 22 มกราคม 2563) ได้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า “โรงเรียนควรมีหลักสูตรที่ใช้สอนเรื่องทักษะการทำงานบ้านให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้ฝึกทำทุกวันเพื่อให้ดำรงชีวิตในบ้านได้อย่างอิสระลดการพึ่งพิงผู้อื่นในบ้าน ในอนาคตอาจเป็นอาชีพหารายได้เลี้ยงตนเองได้ เช่น อาชีพทำงานบ้าน เป็นต้น” จะเห็นได้ว่าปัจจุบันสถานศึกษาไม่มีการจัดทำหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้าน

สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หากสถานศึกษามีหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะดังกล่าวจะทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีชีวิตที่เป็นอิสระมากขึ้น และควรสอนทักษะการทำงานบ้านที่เป็นพื้นฐานให้กับเด็ก

3. การสร้างหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบว่า หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่สร้างขึ้น มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังตาราง

หัวข้อ	ขอบเขตเนื้อหา
1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	1.1 เหตุผลและความจำเป็น 1.2 วิสัยทัศน์ 1.3 หลักการ 1.4 จุดมุ่งหมาย
2. เนื้อหาสาระ	2.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2.2 มาตรฐานการเรียนรู้ 2.3 สาระการเรียนรู้ 1) กลุ่มทักษะการทำความสะอาดบ้าน 2) กลุ่มทักษะการปรุงอาหาร 3) กลุ่มทักษะการทำความสะอาดภาชนะ 4) กลุ่มทักษะการซักผ้า 5) กลุ่มทักษะการทำความสะอาดห้องน้ำ 2.4 โครงสร้างของหลักสูตร 2.5 ตารางวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้
3. การจัดการเรียนรู้	3.1 แนวทางการจัดการเรียนรู้ 3.2 สื่อและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก 3.3 แหล่งเรียนรู้
4. การวัดและประเมินผล	การวัดและประเมินผล

ผลการประเมินหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ด้านอรรถประโยชน์ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ดังบทสัมภาษณ์ของนางสาวสมศรี มากมาย (นามสมมติ) (สัมภาษณ์วันที่ 15 พฤษภาคม 2563) ว่า “การสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมเนื่องจากมีองค์ประกอบของหลักสูตรที่เป็นสากล ใน 4 ส่วน ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล” นางสมหญิง มากมี (นามสมมติ) ได้ให้ข้อมูล (สัมภาษณ์วันที่ 15 พฤษภาคม 2563) ว่า “หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่เป็นอิสระของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความเป็นไปได้และเหมาะสมเนื่องจากมีการวิเคราะห์งานละเอียดวางแผนการสอนเป็นขั้นเป็นตอน มีความถูกต้องตามองค์ประกอบของหลักสูตร” และนางสาวสมลักษณ์ มากโข (นามสมมติ) (สัมภาษณ์วันที่ 16 พฤษภาคม 2563) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “หลักสูตรฯ นี้จัดว่ามีประโยชน์ ความเป็นไปได้ เหมาะสมและถูกต้อง สามารถนำไปใช้สอนได้” จะเห็นได้ว่าหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีองค์ประกอบของหลักสูตรครบ ผลการประเมินหลักสูตรมีความเหมาะสมในการนำไปทดลองใช้ต่อไป

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้าน

สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความคาดหวังและแนวทางการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบว่าปัจจุบันสถานศึกษายังไม่มีหลักสูตรเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นการเฉพาะและครูผู้สอนไม่มีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Special Education Bureau (2015, p.2) ที่พบว่าครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนใหญ่มุ่งจบการศึกษาและมีประสบการณ์น้อย และมีการเปลี่ยนงานบ่อย ขาดประสบการณ์ในการวางแผนการพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในองค์กรวม จึงไม่สามารถออกแบบการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้มีความพร้อมต่อการดำรงชีวิตในโรงเรียนหรือชุมชนต่อไปได้ ซึ่งเป็นการรายงานข้อค้นพบของคณะกรรมการนิเทศติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาจากต้นสังกัดปีการศึกษา 2558 และคณะกรรมการติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในจากต้นสังกัดปีการศึกษา 2557 ซึ่งระบุว่าการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนที่รับบริการในศูนย์การศึกษาพิเศษและชุมชนนั้นควรมีการพัฒนาโปรแกรมทักษะการดำรงชีวิตเพื่อเตรียมผู้เรียนในการเปลี่ยนผ่านไปยังสถานศึกษา หน่วยงานอื่น และชุมชนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Bouck (2010, p.1093). ที่ได้ศึกษาการฝึกทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องด้านสติปัญญาทั้งในและนอกโรงเรียน ผลการวิจัยได้นำเสนอว่าการฝึกทักษะชีวิตใน

โรงเรียนหรือหลังจากจบจากโรงเรียนของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเล็กน้อยอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับปานกลางถึงระดับรุนแรงในขณะที่อยู่ในโรงเรียนหรือหลังจากจบจากโรงเรียนจะไม่ได้รับการบำบัดหรือฝึกทักษะชีวิตเลย ส่วนความคาดหวังต่อการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาพึ่งพาตนเองได้ดีขึ้นและสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว สอดคล้องกับ Tubtimteth (2010, p.297-298) ที่ได้ศึกษาการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ เรื่องจริงหรือความฝัน ลม ๆ แล้ง ๆ และพบว่า การดำรงชีวิตเป็นความสามารถของแต่ละคนที่จะเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ด้วยตนเอง ในทางเดียวกันการมีชีวิตที่พึ่งพาตนเองตั้งแต่ในบ้านเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องให้เกิดขึ้นก่อน จึงจะตามมาด้วยการพึ่งพาตนเองในด้านอื่น ๆ ซึ่งโปรแกรมการสอนให้คนพิการสามารถปรับตัวได้ ปฏิบัติหน้าที่และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เขาอาศัยอยู่และพึ่งพาตนเองได้มากที่สุด คือ กิจกรรมที่ครอบคลุมกิจกรรมเพื่อชีวิตประจำวัน อาทิ การจัดการกับเรื่องส่วนตัว การสอนเรื่องการทำอาหารและการดูแลจัดการภายในบ้าน และสอดคล้องกับ Dollar *et al.* (2012, p.189). ซึ่งศึกษาการใช้วิธีการกระตุ้นเตือนเพื่อสอนทักษะการใช้ชีวิตอิสระและทักษะการใช้เวลาว่างสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง ที่พบว่าการดำรงชีวิตอิสระและทักษะการใช้เวลาว่างมีส่วนช่วยให้บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรงเกิดความตระหนักรู้ต่อการดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองมากขึ้น เพื่อให้บรรลุถึงความเป็นอิสระมากขึ้นใน

สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ส่วนแนวทางการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรพัฒนาหลักสูตรที่ครอบคลุมทักษะการทำงานบ้านที่สำคัญ ได้แก่ 1) ทำความสะอาดบ้าน 2) ประงอาหาร 3) ล้างภาชนะ 4) ซักผ้า และ 5) ล้างห้องน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับ Wehman and Kregel (2020, p.185-201) ที่ระบุว่าบ้านเป็นสถานที่ที่จำลองสภาพแวดล้อมก่อนที่เด็กจะออกไปเผชิญกับการทำงานหรือสภาพแวดล้อมของชุมชน หากเด็กไม่มีความสามารถในกิจกรรมที่ซับซ้อน ควรพิจารณาเลือกกิจกรรมที่สำคัญกับการดำรงชีวิตอิสระในบ้าน ได้แก่ การดูแลตนเองและการใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่น การใช้อุปกรณ์ในบ้าน และการทำงานบ้าน ซึ่งทักษะการทำงานบ้านจะรวมถึงการทำมาสะอาดบ้าน การปรุงอาหาร การล้างภาชนะ การซักผ้า และการล้างห้องน้ำ

2. การสร้างหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบว่า หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่สร้างขึ้น มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยมีองค์ประกอบย่อย คือ เหตุผลและความจำเป็น วิสัยทัศน์หลักการ จุดมุ่งหมาย 2) เนื้อหาสาระ โดยมีองค์ประกอบย่อย คือ โครงสร้างของหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตารางวิเคราะห์ มาตรฐานการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้ โดยมีองค์ประกอบย่อย คือ แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก แหล่งเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล โดยมีองค์ประกอบย่อย คือ วิธีการวัด

ประเมินผล เกณฑ์การวัดประเมินผล สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler (1971, p.1) ; Taba (1962, p.10) ที่ได้สรุปองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร 4 ประการ คือ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา ประสบการณ์ทางการศึกษา วิธีการจัดประสบการณ์ และวิธีการประเมิน และสอดคล้องกับ Sutthirat (2015, p.7-8) ได้สรุปไว้ว่าหลักสูตรต้องมีองค์ประกอบครบทั้ง 4 ส่วน คือ จุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ เนื้อหาหรือประสบการณ์ วิธีการจัดประสบการณ์หรือวิธีสอน และการประเมินผล ซึ่งหลักสูตรจะขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้ หากขาดจุดประสงค์ก็จะทำให้ไม่ทราบว่าจะสอนเพื่ออะไร หากขาดเนื้อหาก็ไม่ทราบว่าจะนำอะไรมาสอน หากขาดวิธีการสอนที่ดีก็จะทำให้ผู้เรียนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และหากขาดการประเมินผลก็จะไม่ทราบว่าการสอนนั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร ควรจะปรับปรุงพัฒนาอะไร ตรงไหน และผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ส่วนการประเมินหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยได้อาศัยหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา โดยมีแนวคิดที่ว่า การประเมินหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การเรียนรู้และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีคุณภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยมีรากฐานมาจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตร (Pattaphol, 2015, p.18) และยึดมาตรฐานการประเมินที่พัฒนาโดย Stufflebeam *et al.* (1971 as

cited in Chaloeyswares, 2013, p.7-8) ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Utility standards) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility standards) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety standards) และมาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy standards) แล้วนำมาสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการทำงานกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 5 ปีนขึ้นไป พบว่าหลักสูตรมีผลการประเมินซึ่งสามารถนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปได้ เนื่องจากผ่านการตรวจสอบโดยวิธีอ้างอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เป็นแนวคิดในการวิจัย

การสร้างหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีผลการประเมินอรรถประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และความถูกต้องของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สามารถนำไปทดลองใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รัฐบาลหรือกระทรวงศึกษาธิการ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตอิสระสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทุกประเภท เพื่อเป็นทางเลือกของการศึกษาสำหรับเด็กที่มีข้อจำกัดในการเรียนหลักสูตรที่ใช้สำหรับเด็กทั่วไป เพื่อให้เด็กทุกคนเข้าถึงการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ครูควรศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลตามหลักสูตรให้เข้าใจ เพื่อการนำหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตอิสระในบ้านสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไปทดลองใช้เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประเภททุนพัฒนาบัณฑิตศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 รหัสโครงการ 1232577

เอกสารอ้างอิง

- AAIDD. (2017). *Diagnostic adaptive behavior scale* [Online]. Retrieved January 3, 2019, Retrieved from <https://aidd.org/intellectual-disability/definition>
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders : DSM-5TM*. Bangkok: Igroup press.
- Bouck, E.C. (2010). Reports of life skills training for students with intellectual disabilities in and out of school. *Journal of Intellectual Disability Research*. USA : Purdue University[Online]. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21105934>
- Bright Hub Education. (2010). *Understanding the meaning of adaptive skills for special education students* [Online]. Retrieved May 23, 2019, Retrieved from <https://www.brighthouseeducation.com/special-ed-learning-disorders/73324-improving-adaptiveskills-in-students-with-intellectual-disabilities>.
- Chaloeywares, N. (2013). Metaevaluation: concepts and principles. *Journal of Graduate Studies in Northern Rajabhat Universities*, 3(4), 1 – 13. (in Thai)
- Dollar, A.C., Fredrick, D.L., Alberto, A.P., & Luke, K.J., (2012) Using simultaneous prompting to teach independent living and leisure skills to adults with severe intellectual disabilities. *Journal of Research in Developmental Disabilities*, 33(2012), 189 – 195.
- Pattaphol, M. (2015). *Curriculum evaluation, Learning and development* (3rd Ed.). Bangkok: Charan sanitwong printing. (in Thai)
- Special Education Bureau. (2015). *Living skills development program for children with special needs at the special education center B.E. 2015*. Bangkok: Special education bureau.
- Sutthirat, S. (2015). *Curriculum development: Theory to practice*. (4th Ed.). Bangkok: Weprint (1991) Company limited. (in Thai)
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and practice*. New York: Harcourt Brace & World.
- Tubtimteth, S. (2010). Independent living for people with disabilities: True stories or sparse dreams. *Journal of Ramathibodi Medical Journal*. 33(4), 297-298.
- Tyler, R. W. (1971). *Basic principles curriculum and instruction* (31st ed). Chicago: The University of Chicago.
- Wehman, P. & Kregel, J. (Ed.). (2020). *Functional curriculum for elementary, middle, and secondary age students with special needs* (4th ed.). Austin, Texas: Proed an International publisher.